

6^ο Διεθνές Συνέδριο της Οργανωτικής Επιτροπής Ενίσχυσης Βιβλιοθηκών
"Πολιτικές Βιβλιοθηκών από άποψη τοπική, περιφερειακή και εθνική"

Αμφιθέατρο Γαλλικού Ινστιτούτου (Σίνα 31, Αθήνα), 11-12 Ιουνίου 2009

Ομιλία

*«Εθνική Βιβλιοθήκη και Δημόσιες Βιβλιοθήκες: Εθνική Πολιτική Δημόσιων
Βιβλιοθηκών»*

Δρ. Ευγενίας Κεφαλληναίου

Προέδρου του Γενικού Συμβουλίου Βιβλιοθηκών, Γενικών Αρχείων του Κράτους
και Εκπαιδευτικής Ραδιοτηλεόρασης στο Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και
Θρησκευμάτων

Πρώτα – πρώτα θέλω να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στην Οργανωτική Επιτροπή Ενίσχυσης Βιβλιοθηκών για την τιμητική πρόσκληση να μετέχω στο σημερινό συνέδριο υπό την ιδιότητα της Προέδρου του Γενικού Συμβουλίου Βιβλιοθηκών, Γενικών Αρχείων του Κράτους και Εκπαιδευτικής Ραδιοτηλεόρασης. Η εισήγησή μου θα περιορισθεί μόνο σε πολιτικές για τις Δημόσιες Βιβλιοθήκες, στις οποίες περιλαμβάνονται η Εθνική Βιβλιοθήκη και οι 45 Δημόσιες Βιβλιοθήκες της Περιφέρειας.

Τα θέματα πολιτικής των Δημόσιων Βιβλιοθηκών ήταν αντικείμενο αρχικά της Ειδικής Γραμματείας Βιβλιοθηκών, Γενικών Αρχείων του Κράτους και Εκπαιδευτικής Ραδιοτηλεόρασης του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και στη συνέχεια του Γενικού Συμβουλίου με το ίδιο αντικείμενο, που λειτουργεί στο Υπουργείο Εθνικής Παιδείας ως όργανο επιστημονικό, εποπτικό, συντονιστικό και συμβουλευτικό. Ειδικότερα, σύμφωνα με τη νομοθεσία, το Γενικό Συμβούλιο εποπτεύει, συντονίζει και εξειδικεύει θέματα οργάνωσης, διοίκησης και λειτουργίας δύο διευθύνσεων του ΥΠΕΠΘ, της Διεύθυνσης Βιβλιοθηκών και Γενικών Αρχείων και της Διεύθυνσης της

Εκπαιδευτικής Ραδιοτηλεόρασης, καθώς και των υπ' αυτών εποπτευόμενων υπηρεσιών, που ανέρχονται συνολικά σε 141 υπηρεσίες.

Κατά το σχεδιασμό της πολιτικής του Υπουργείου για τις Δημόσιες Βιβλιοθήκες, το 2004, ελήφθησαν υπόψη:

- Η γενικότερη κατάσταση των βιβλιοθηκών που δεν ήταν ικανοποιητική σ' ένα μεγάλο μέρος από αυτές, πολύ δε περισσότερο συγκριτικά με την κατάσταση των ομόλογων βιβλιοθηκών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως αυτή διαγράφηκε σε συμπληρωμένα ερωτηματολόγια, και οφείλεται κυρίως σε ελλείψεις, που δεν επέτρεψαν την επιθυμητή ανάπτυξη και ομαλή λειτουργία τους.
- Η μεγάλη έλλειψη προσωπικού και μάλιστα ειδικευμένου προσωπικού.
- Οι περιορισμένες πιστώσεις, που όχι μόνο δεν επέτρεπαν την ανάπτυξή τους, αλλά δυσκόλευαν και την ομαλή λειτουργία τους.
- Η καθυστέρηση της εισαγωγής σ' αυτές της νέας τεχνολογίας, για τη μετάβασή τους από τους παραδοσιακούς στους νέους ρόλους των βιβλιοθηκών, που αποτελούσε προϋπόθεση για την ένταξή τους στα νεότερα κοινοτικά προγράμματα, τα οποία υποστήριζαν πλέον προωθημένες δράσεις στις βιβλιοθήκες.

Οι δυσάρεστες αυτές διαπιστώσεις μέσα σ' ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο και με ταχείς μάλιστα ρυθμούς περιβάλλον, λόγω των εξελίξεων της νέας τεχνολογίας, κατέστησαν αναγκαίο τον σχεδιασμό για την ανάπτυξη και γενικότερα τον εκσυγχρονισμό των βιβλιοθηκών. Λαμβάνοντας υπόψη και την ισχύουσα νομοθεσία (Ν.3149 / 2003), που προβλέπει ενιαίες δράσεις των βιβλιοθηκών, κρίθηκε προσφορότερη μια κεντρικά σχεδιασμένη πολιτική, που θα επιτάχυνε με αυτό τον τρόπο τις διαδικασίες ανάπτυξής τους.

Έτσι, με αυτές τις θέσεις και έχοντας υπόψη το στενό Κρατικό Προϋπολογισμό, που κάθε άλλο παρά αναπτυξιακός ήταν, επιδιώξαμε την ένταξη προτάσεων

αναπτυξιακών έργων στα κοινοτικά προγράμματα, όχι όμως χωρίς προβληματισμούς για το πώς και κατά πόσον θα μπορούσαν να υλοποιηθούν τα προγράμματα αυτά, χωρίς βασικές γνώσεις της νέας τεχνολογίας από μεγάλο μέρος του προσωπικού.

Δεν έμενε παρά να καλυφθεί στην προκειμένη περίπτωση η έλλειψη αυτή με μεγάλης έκτασης σεμινάρια για το προσωπικό των βιβλιοθηκών, από το 2004 έως σήμερα. Επιδιώχθηκε επίσης η αντιμετώπιση από τις αρμόδιες κεντρικές υπηρεσίες του Υπουργείου η επίλυση και άλλων προβλημάτων, όπως ήταν π.χ. θέματα κτηριακά, αύξηση προσωπικού και χρηματοδότησης κ.λπ., που θα μπορούσαν να βοηθήσουν σημαντικά διάφορες δράσεις των βιβλιοθηκών.

Γι' αυτό θα διεξέλθουμε πολύ σύντομα, σχεδόν επιγραμματικά, τα επί μέρους βασικά θέματα, στα οποία εστίασε τη δράση της η κεντρικά σχεδιασμένη πολιτική που ακολουθήσαμε, για την ενίσχυση της ανάπτυξης των βιβλιοθηκών.

Κτηριακά Θέματα

Βασική προϋπόθεση και εκ των ων ουκ άνευ, για την ύπαρξη και ομαλή λειτουργία μίας βιβλιοθήκης, όπως όλοι γνωρίζουμε, είναι η εξασφάλιση ενός κατάλληλου κτηρίου. Σε διαφορετική περίπτωση τα προβλήματα είναι μεγάλα.

Το μεγαλύτερο μεταξύ αυτών ήταν το κτηριακό πρόβλημα της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος, το οποίο όμως φαίνεται ότι βρήκε αυτό τον καιρό τη λύση του.

Επίλυση του κτηριακού προβλήματος της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος

Είναι γνωστό σε όλους ότι η Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος αντιμετώπιζε τις τελευταίες δεκαετίες οξύτατο πρόβλημα για τη στέγαση των θησαυρών της. Πρόσφατα απέκτησε με αγορά κτήριο 3.500 τ.μ., συνολικού προϋπολογισμού 9.970.000 €. Σήμερα, γίνονται εργασίες διαρρύθμισης και αξιοποίησης των

εσωτερικών χώρων του και παράλληλα γίνεται μεταφορά σ' αυτό βιβλιακού υλικού από τα άλλα κτήρια-παραρτήματα της ΕΒΕ.

Επίσης, το 2007 υπογράφηκε Μνημόνιο μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου και του Ιδρύματος «Σταύρος Σ. Νιάρχος», για τη δημιουργία ενός νέου, μεγάλου και σύγχρονου κτηρίου της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος, μαζί με σύγχρονο εξοπλισμό, στο Φαληρικό Δέλτα. Έχουν γίνει όλες οι απαραίτητες ενέργειες και αναμένεται η ολοκλήρωση της διαδικασίας της σχετικής σύμβασης.

Και στις δύο περιπτώσεις η συμμετοχή των αρμόδιων κεντρικών υπηρεσιών του Υπουργείου και του δικού μας Τομέα ήταν ουσιαστική.

Οι ίδιοι φορείς αντιμετώπισαν επίσης το κτηριακό των άλλων Δημόσιων Βιβλιοθηκών της Περιφέρειας και παρά τα στενά πλαίσια του Κρατικού Προϋπολογισμού, κτίσθηκαν μεγάλες βιβλιοθήκες, όπως είναι η Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη των Σερρών, η Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη της Λάρισας, που ολοκληρώνεται εντός του έτους, ενώ ξεκινάει οσονούπω η δημοπράτηση για το κτήριο της Δημόσιας Κεντρικής Βιβλιοθήκης του Ρεθύμνου. Εντάχθηκαν στον Κρατικό Προϋπολογισμό η ανέγερση ή αποκατάσταση κτηρίων των Δημόσιων Βιβλιοθηκών Καρδίτσας, Αρεόπολης, Χίου, Φλώρινας, Κόνιτσας, Μολάων, Κέρκυρας, Καλαμάτας και Χαλκίδας. Επίσης, λειτούργησαν δύο νέες δημόσιες βιβλιοθήκες, της Καλαμάτας και της Έδεσσας και εγκρίθηκε η δημιουργία άλλων δύο, της Καρδίτσας και του Βελεσίνου. Αντίστοιχα έργα έγιναν και για τα Γενικά Αρχεία του Κράτους.

Είναι ιδιαίτερα σημαντικό το γεγονός που πρέπει να τονισθεί εδώ ότι δεν υπήρξε προηγούμενο στο παρελθόν ένταξης στον Κρατικό Προϋπολογισμό τόσων πολλών νέων έργων (14) για Βιβλιοθήκες μαζί με τα Αρχεία, συνολικού Προϋπολογισμού 19.900.000€.

Προσωπικό

Σχετικά με το προσωπικό, που είναι επίσης μετά το κτηριακό ο δεύτερος σημαντικός ή εξίσου σημαντικός συντελεστής για την καλή λειτουργία των

βιβλιοθηκών, πρέπει να τονισθεί ότι η μεγάλη έλλειψη προσωπικού αντιμετωπίστηκε από τις αρμόδιες κεντρικές υπηρεσίες του ΥΠΕΠΘ και του ΥΠΟΙΟ. Στην Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος και στις Δημόσιες Βιβλιοθήκες σχεδόν διπλασιάστηκε από το 2004 – 2008, μέσω ΑΣΕΠ ή μετατάξεων, ο αριθμός των ήδη υπηρετούντων μονίμων και ΙΔΑΧ υπαλλήλων το 2004 (από 162 έγινε 313), ενώ των Αρχείων τριπλασιάστηκε (από 67 έγινε 209). Είναι από τις λίγες φορές, για να μην πω η μοναδική, όταν προ διετίας, το 2007, ως Ειδική Γραμματεία διεκδικήσαμε από το ΥΠΟΙΟ και μας έδωσε τελικά 95 θέσεις, 50 για Αρχεία και 45 για Βιβλιοθήκες.

Είναι επίσης σημαντικό το γεγονός της έγκρισης από τον ΟΑΕΔ μιας πρότασης μας για την Κατάρτιση Προγράμματος Απόκτησης Εργασιακής Εμπειρίας (Stage) και της πρόσληψης 569 ανέργων, οι θέσεις των οποίων κατανεμήθηκαν σε όλες τις Δημόσιες Βιβλιοθήκες και στα Γενικά Αρχεία του Κράτους.

Επιμόρφωση προσωπικού Δημόσιων Βιβλιοθηκών

Σχετικά με την επιμόρφωση του προσωπικού των βιβλιοθηκών, λόγω της αλλαγής του παραδοσιακού τους ρόλου σε νέες σύγχρονες μορφές, ως κέντρα συγκέντρωσης, οργάνωσης, διαχείρισης και διάδοσης της γνώσης, όπως και ως κέντρα πρόσβασης στην έντυπη και ηλεκτρονική πληροφορία, με δύο λόγια ως υβριδικοί οργανισμοί σήμερα, ήταν αναγκαία η επιμόρφωση του προσωπικού των βιβλιοθηκών αυτών τόσο σε θέματα εξέλιξης του κλάδου τους, όσο και κυρίως σε θέματα νέας τεχνολογίας στις βιβλιοθήκες.

Για τους λόγους αυτούς, η Ειδική Γραμματεία και στη συνέχεια το Γενικό Συμβούλιο σε συνεργασία με το ΙΝΕΠ οργάνωσαν εκτεταμένο πρόγραμμα σεμιναρίων με συγκεκριμένο προσανατολισμό, τον εκσυγχρονισμό των βιβλιοθηκών, όπως και των Αρχείων αντίστοιχα, με πλούσια θεματολογία.

Συνολικά, κατά το διάστημα 2004 – 2008 ως και το α' τρίμηνο του 2009, υλοποιήθηκαν 82 σεμινάρια για βιβλιοθήκες και αρχεία, επειδή αρκετά από αυτά είχαν κοινό αντικείμενο και για τους δύο φορείς, τα οποία

παρακολούθησαν 1411 υπάλληλοι, πολλοί από τους οποίους παρακολούθησαν 3 και 4 σεμινάρια.

Επιπλέον, συνεργασθήκαμε στενά με τη Β/θμια Εκπαίδευση και το ΙΝΕΠ, στη διαμόρφωση του προγράμματος και τη λειτουργία των επιμορφωτικών σεμιναρίων για 750 εκπαιδευτικούς σε θέματα σχετικά με τη λειτουργία των σχολικών βιβλιοθηκών, προκειμένου να μπορέσουν οι υπάλληλοι αυτοί να λειτουργήσουν τις 500 σχολικές βιβλιοθήκες, όσον αφορά μόνο στην εξυπηρέτηση των μαθητών. Όλη η άλλη εργασία της ηλεκτρονικής επεξεργασίας του βιβλιακού υλικού 13.000 τόμων εντύπων, που εστάλησαν στις ηλεκτρονικές βάσεις των σχολικών βιβλιοθηκών, έγινε από βιβλιοθηκονόμους στις Κεντρικές Υπηρεσίες του ΥΠΕΠΘ.

Επειδή πιστεύουμε ότι ο ανθρώπινος παράγων αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους, αν όχι τον σημαντικότερο, συντελεστή επιτυχίας των δράσεων των βιβλιοθηκών, επιχειρήσαμε με τα σεμινάρια αυτά, που συνεχίζονται ως σήμερα, την ενίσχυση του ρόλου των βιβλιοθηκονόμων, σε μία ευρείας κλίμακας θέματα από τη συμπλήρωση διαπιστωμένων κενών και ελλείψεων έως τη σύγχρονη διαχείριση της γνώσης, των ανθρώπινων, υλικών και πληροφοριακών πόρων και την απόκτηση ακόμη γνώσεων και δεξιοτήτων για τη συμπλήρωση του έργου τους ως εκπαιδευτές.

Συνεργασίες

Πολλές συνεργασίες αναπτύχθηκαν με ομόλογους και συναφείς φορείς στο εσωτερικό και εξωτερικό, ιδιαίτερα όμως οφείλω να τονίσω τη συνεργασία με τα σχολεία, λόγω της κινητής βιβλιοθήκης, που επισκέπτεται περισσότερα από 2.000 δανειστικά κέντρα στα σχολεία και συμβάλλει ουσιαστικά στη διαδικασία της εκπαιδευτικής πράξης, χωρίς ωστόσο να υποτιμάται το έργο τους προς τους κατοίκους της κοινότητας της περιοχής τους. Με το έργο αυτό έχουμε μία από τις ενιαίες δράσεις, που κατευθύνεται επίσης από το κέντρο.

Σε διεθνή θέματα, όπως ήταν η διεκδίκηση του διεθνούς συνεδρίου της IFLA για το 2009, συνεργαστήκαμε ως Ειδική Γραμματεία του ΥΠΕΠΘ με

εξέχοντα στελέχη της βιβλιοθηκονομικής κοινότητας της χώρας. Πρόσφατα ως Γενικό Συμβούλιο διεκδικήσαμε την έγκριση της Αθήνας ως τόπου διοργάνωσης μίας Pre-Conference, του Marketing and Management Section & του Management of Library Associations της IFLA 2009, που θα γίνει, όπως σας έχουμε ενημερώσει, από 19-21 Αυγούστου 2009.

Αν και τα αποτελέσματα αυτά που αναφέραμε δικαιώνουν την πολιτική του Κέντρου, όμως στην παρούσα φάση, όπου οι βιβλιοθήκες έχουν ξεκινήσει την ανοδική τους πορεία, η συνέχιση αυτής της πολιτικής είναι επιβεβλημένη προκειμένου να μη διακοπεί η εξέλιξή της.

Κοινοτικά Προγράμματα

Σήμερα, πάντως, είναι γεγονός αδιαμφισβήτητο ότι ο μεγαλύτερος άξονας στον οποίο στηρίχθηκε και στηρίζεται ο εκσυγχρονισμός των βιβλιοθηκών, όπως και των αρχείων είναι τα επιχειρησιακά κοινοτικά προγράμματα.

Στη στροφή της τελευταίας χιλιετίας ξεκίνησε η ένταξη έργων της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος και των Δημόσιων Βιβλιοθηκών σε κοινοτικά συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα, με στόχο τον εκσυγχρονισμό τους. Τα βασικότερα από αυτά είναι το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα για την Εκπαίδευση και την Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση (ΕΠΕΑΕΚ) και το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Κοινωνίας της Πληροφορίας (ΚτΠ). Άλλα προγράμματα όπως είναι ο Πολιτισμός, το Calimera, το Light, το EDLnet, το ENTITLE και άλλα πολύ μικρότερης όμως εμβέλειας, έχουν επίσης συμμετοχή στον επιδιωκόμενο εκσυγχρονισμό. Τα έργα που υλοποιήθηκαν από αυτά τα προγράμματα και αφορούν κυρίως στις υποδομές και την οργάνωση των βιβλιοθηκών, καθώς και στην ανάδειξη και προβολή του πνευματικού θησαυρού που διαθέτουν, ανέρχονται σε 93, με προϋπολογισμό 27.517.304 €.

Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος και ΕΠΕΑΕΚ

Ειδικότερα, στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ υλοποιήθηκε ένα πολύ σημαντικό έργο για την Εθνική Βιβλιοθήκη με τίτλο «Εκσυγχρονισμός της Εθνικής Βιβλιοθήκης

της Ελλάδος», συνολικού προϋπολογισμού 6.041.482,00 €, που περιελάμβανε 14 υποέργα, μεταξύ των οποίων ήταν:

- Βιβλιοθηκονομική επεξεργασία συλλογών
- Βιβλιοδεσία έντυπου υλικού
- Προμήθεια εξοπλισμού κ.λπ.

Σε ό,τι αφορά στη νέα τεχνολογία, στο πλαίσιο του ίδιου έργου, πραγματοποιήθηκε η μετατροπή σε ηλεκτρονική μορφή του χειρόγραφου και δακτυλογραφημένου Γενικού Αλφαβητικού Καταλόγου της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος, καθώς και των έντυπων καταλόγων των χειρόγραφων κωδίκων, ενώ είναι σε εξέλιξη η μεταφορά σε ηλεκτρονική μορφή του καταλόγου των περιοδικών. Επίσης, πραγματοποιήθηκε ψηφιοποίηση και μαζί μικροφωτογράφιση εφημερίδων, περιοδικών και άλλου έντυπου υλικού.

Κινητές Βιβλιοθήκες

Εξίσου σημαντικό για την Περιφέρεια και κυρίως για την Εκπαίδευση είναι το έργο «Οι Κινητές Βιβλιοθήκες» των Δημόσιων Βιβλιοθηκών, που εντάχθηκε κι αυτό στο ΕΠΕΑΕΚ. Με το έργο αυτό δημιουργήθηκαν 29 Κινητές Βιβλιοθήκες, οι οποίες είναι εξοπλισμένα βιβλιοαυτοκίνητα, συνδεδεμένα με δορυφορική σύνδεση με το Διαδίκτυο και την Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη, στην οποία ανήκουν. Εξυπηρετούν 2000 δανειστικά κέντρα, με έντυπο και μη έντυπο υλικό. Υποστηρίζουν κυρίως την Εκπαίδευση, καθώς οι περισσότερες επισκέψεις γίνονται σε σχολεία. Παράλληλα, εξυπηρετούν κατοίκους απομακρυσμένων περιοχών, νοσοκομεία, φυλακές κλπ.

Το συγκεκριμένο έργο συνέβαλε ουσιαστικά στον εκσυγχρονισμό της οργάνωσης των Δημόσιων Βιβλιοθηκών, με την απόκτηση κοινού για όλες λογισμικού, του ΑΒΕΚΤ, που αναπτύχθηκε από το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης. Εφαρμόζουν έκτοτε κοινά πρότυπα και κανόνες επεξεργασίας του υλικού τους, αναπτύσσουν νέα εργαλεία, όπως είναι ο Θησαυρός και ο Συλλογικός Κατάλογος, εφαρμόζουν το διεθνές ταξινομικό σύστημα Dewey και μετατρέπουν τους καταλόγους τους σε ηλεκτρονική μορφή, διαθέσιμους και

μέσω διαδικτύου. Όμως θα χρειασθεί ακόμη αρκετός χρόνος για να μετατρέψουν όλους τους καταλόγους σε ηλεκτρονική μορφή και να ενισχύσουν έτσι τον Εθνικό Συλλογικό Κατάλογο Βιβλιοθηκών. Ελπίζουμε αυτά να ολοκληρωθούν με χρηματοδότηση από το Δ' Κοινωνικό Πλαίσιο Στήριξης (ΕΣΠΑ).

Στο ίδιο έργο εντάσσεται και ο εμπλουτισμός των συλλογών των Δημόσιων Βιβλιοθηκών με την αγορά μεγάλου αριθμού νέων βιβλίων, με τα οποία εμπλούτισαν και επικαιροποίησαν τις συλλογές τους. Έτσι, τα στερεότυπα των έντυπων συλλογών διευρύνθηκαν και με οπτικοακουστικά και ηλεκτρονικά μέσα.

Τα στατιστικά δεδομένα της διακίνησης του βιβλιακού υλικού και της αύξησης του αριθμού των επισκεπτών στις δημόσιες βιβλιοθήκες μαζί με τις κινητές, μαρτυρούν την επιτυχία του έργου και δικαιολογούν την αναγνώρισή του από την Ευρωπαϊκή Ένωση, που ενέκρινε τη συνέχιση της λειτουργίας τους στο ΕΣΠΑ 2008-2013, γεγονός που συμβάλλει στην εδραίωση του θεσμού τους. Ήδη κυκλοφόρησε η Πρόσκληση για υποβολή προτάσεων στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» για τις «Κινητές Βιβλιοθήκες», με στόχο την αναβάθμιση της ποιότητας της εκπαίδευσης και την προώθηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης.

Κοινωνία της Πληροφορίας

Στα πλαίσια του Επιχειρησιακού Προγράμματος της ΚτΠ αναπτύχθηκαν επίσης τα εξής έργα:

Δημόσια Κέντρα Πληροφόρησης

Σε 46 Δημόσιες Βιβλιοθήκες, μαζί με τις 29 Κινητές και σε 30 Δημοτικές, εκτελέστηκαν 76 έργα για τη δημιουργία Δημόσιων Κέντρων Πληροφόρησης. Δηλαδή, αναπτύχθηκε σε καθεμία από αυτές ένα ηλεκτρονικό περιβάλλον με δέκα (10) τουλάχιστον υπολογιστές και με γρήγορη σύνδεση στο διαδίκτυο, που προσφέρει στους χρήστες την επικοινωνία με το υλικό των βιβλιοθηκών,

με ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων και με εθνικές ή διεθνείς ψηφιακές βιβλιοθήκες. Η επιτυχία του έργου αυτού μαρτυρείται από το διπλασιασμό σ' όλες σχεδόν τις δημόσιες βιβλιοθήκες των χρηστών τους, που είναι κυρίως μαθητές και φοιτητές. Συχνά παρέχεται στους χρήστες πληροφοριακή παιδεία.

Επίσης, η Εθνική Βιβλιοθήκη και όλα τα Κέντρα των δημόσιων και δημοτικών βιβλιοθηκών απέκτησαν ειδικό ηλεκτρονικό εξοπλισμό, με υλικό και προγράμματα, για ΑμΕΑ, βασικά για άτομα με προβλήματα όρασης και κινητικά προβλήματα.

Δημιουργία ιστοσελίδων

Σε όλες σχεδόν τις Δημόσιες Βιβλιοθήκες δημιουργήθηκαν ιστοσελίδες, με στόχο να αποτελέσουν ζωτικό μέρος κάθε βιβλιοθήκης και να εξυπηρετείται επιτόπου και εξ αποστάσεως η πρόσβαση στη γνώση και στην πληροφόρηση. Με αυτό το έργο δημιουργήθηκε στη Βιβλιοθήκη της Βέροιας Πύλη Ιστοσελίδων, γνωστή ως Infolibraries, στην οποία φιλοξενείται και ένας αριθμός ιστοσελίδων των δημοτικών βιβλιοθηκών.

Ψηφιοποίηση υλικού Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος και Δημόσιων Βιβλιοθηκών στην Περιφέρεια

Με το έργο «Ψηφιοποίηση, Ηλεκτρονική Αρχαιοθήκη και Διάθεση της Συλλογής Χειρογράφων Κωδίκων και Ομοιοτύπων της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος», συνολικού προϋπολογισμού 439.183,90 €, που εντάχθηκε στο ΕΠ ΚτΠ, ψηφιοποιήθηκε μέρος των συλλογών της.

Το έργο ψηφιοποίησης υλικού Δημόσιων Βιβλιοθηκών, που υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος Κοινωνία της Πληροφορίας, αφορά στην ψηφιοποίηση 16.200.000 σελίδων έντυπου υλικού από όλες τις Δημόσιες Βιβλιοθήκες, με προϋπολογισμό 5.650.000 €. Με το έργο αυτό ένας μεγάλος όγκος βιβλίων και άλλων μορφών βιβλιακού υλικού θα είναι διαθέσιμο μέσω διαδικτύου. Επιπλέον, παρόμοια, αλλά πολύ μικρότερα έργα ψηφιοποίησης 500.000 σελίδων, που χρηματοδοτήθηκαν από τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά

Προγράμματα (ΠΕΠ) και από την Κοινωνία της Πληροφορίας (ΚτΠ) υλοποιήθηκαν από τις Βιβλιοθήκες της Χίου, της Μυτιλήνης και του Αργοστολίου. Από ιδιωτικό φορέα χρηματοδοτήθηκε, επίσης, η ψηφιοποίηση παλαιών και σπάνιων βιβλίων της πολύτιμης βιβλιοθήκης της Ανδρίτσαινας, με τη βοήθεια και του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, στο πλαίσιο της ενίσχυσης των πυρόπληκτων περιοχών.

Επίσης, το έργο αυτό των Δημόσιων Βιβλιοθηκών αφορά και στην απόκτηση λογισμικού ArchivalWare για την αναζήτηση και τη διαχείριση του ψηφιοποιημένου βιβλιακού υλικού στην ψηφιακή βιβλιοθήκη, την προμήθεια εξοπλισμού πληροφορικής για εγκατάσταση και λειτουργία των εφαρμογών και άλλα συναφή.

Η συμβολή του ψηφιοποιημένου υλικού στη δια βίου μάθηση είναι προφανής. Θα ωφελήσει, επίσης, πολλούς τομείς, όπως είναι η εκπαίδευση, οι επιστήμες, η έρευνα και τα μέσα ενημέρωσης. Θα συμβάλει ακόμη στη δημιουργία εκπαιδευτικών προγραμμάτων και στην εξυπηρέτηση ατόμων με αναπηρία. Από την άλλη, θα συμβάλει στη διατήρηση της πνευματικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, αφού δεν θα χρησιμοποιείται το πρωτογενές φυσικό υλικό, αλλά το αντίστοιχο ψηφιακό, και ασφαλώς στην ανάδειξη του ελληνικού πολιτισμού. Αξίζει ίσως να σημειωθεί εδώ ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση σε ανακοίνωσή της πρόβαλε την Ελλάδα ως παράδειγμα κράτους-μέλους, που προωθεί και χρηματοδοτεί την ψηφιοποίηση στα αρχεία, τις βιβλιοθήκες και τα μουσεία. Να προσθέσουμε εδώ ότι και στα Γενικά Αρχεία του Κράτους και στην Εκπαιδευτική Ραδιοτηλεόραση έγιναν ανάλογα έργα ψηφιοποίησης αρχειακού και εκπαιδευτικού υλικού στο πλαίσιο του Ε.Π. Κοινωνία της Πληροφορίας.

Ενισχυμένες δράσεις στις βιβλιοθήκες

Με τα μέσα που αναπτύχθηκαν από όλα αυτά τα έργα, οι βιβλιοθήκες:

- Ενισχύουν δράσεις αυτομόρφωσης, μία παραδοσιακή λειτουργία της Βιβλιοθήκης, που ενισχύει το άτομο στην εξατομικευμένη προσέγγιση της γνώσης.

- Υποστηρίζουν με το υλικό τους και τις λειτουργίες τους τις τυπικές ή μη τυπικές ή άτυπες μορφές εκπαίδευσης, όπως την εκπαίδευση στα σχολεία, τα σεμινάρια επιμόρφωσης, τις πολιτιστικές εκδηλώσεις αντίστοιχα κλπ.
- Διοργανώνουν επιμορφωτικές δράσεις για τους χρήστες ή το ευρύτερο κοινό τους, με χαρακτηριστικό παράδειγμα την πληροφοριακή παιδεία.

Βιβλιοθήκες-νέες δυνατότητες (1/2)

Ειδικότερα, με την υλοποίηση των ανωτέρω σύγχρονων έργων και την εφαρμογή των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών, είναι πολύ σημαντικά τα αποτελέσματα, όπως:

- Ο εκσυγχρονισμός των υλικοτεχνικών υποδομών τους.
- Η εφαρμογή επιστημονικών μεθόδων επεξεργασίας του υλικού τους.
- Η διασύνδεση των μικρών κοινωνιών της ελληνικής περιφέρειας με τα μεγάλα κέντρα της γνώσης και του πολιτισμού.
- Η ανάπτυξη συνεργασιών με ομόλογους φορείς ή άλλα πολιτιστικά και εκπαιδευτικά ιδρύματα και κυρίως σχολεία.
- Η ενίσχυση της πρόσβασης και της συμμετοχής όλων στο εκπαιδευτικό σύστημα και η διευκόλυνση των ΑΜΕΑ στις πηγές γνώσης.
- Η ενίσχυση της διαδικασίας της εκπαιδευτικής πράξης στην Α/θμια και Β/θμια εκπαίδευση και στις μαθητικές και φοιτητικές εργασίες.
- Η ενίσχυση της Δια Βίου Εκπαίδευσης και η ίση πρόσβαση σε αυτήν.

Βιβλιοθήκες-νέες δυνατότητες (2/2)

Οι Δημόσιες Βιβλιοθήκες έχουν τώρα νέες δυνατότητες, όπως είναι:

- Η υποστήριξη της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης στο χώρο τους, με τον εξοπλισμό τους και την ανάπτυξη προγραμμάτων από τις συλλογές τους.

- Η συμβολή στην αναβάθμιση της ποιότητας της εκπαίδευσης και την προώθηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης, κυρίως των μεταναστών, με εκπαιδευτικά προγράμματα.
- Η υποστήριξη προγραμμάτων βιωματικών εφαρμογών μάθησης πχ. προγράμματα δημιουργίας διαδραστικών χαρτών, ψηφιακών διηγήσεων κ.λπ.
- Η ανάπτυξη προγραμμάτων ενίσχυσης των Ευάλωτων Κοινωνικών Ομάδων (ΕΚΟ), με ειδικές συλλογές που διακινούνται από τις Κινητές Βιβλιοθήκες.
- Η ενίσχυση καινοτόμων δράσεων σχετικά με το Περιβάλλον, την Ειδική Αγωγή κ.λπ.
- Η συμβολή στην ταχύτερη ένταξη των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών στην εκπαίδευση, μέσω των Κέντρων Πληροφόρησης κ.λπ.

Αυτά και πολλά άλλα ακόμη μπορούν όλες οι Δημόσιες Βιβλιοθήκες να προσφέρουν στην εκπαίδευση και στον πολιτισμό των τοπικών τους κοινωνιών και γενικότερα στη χώρα, με τις νέες υπηρεσίες που δημιουργούνται, με αιχμή του δόρατος τις νέες τεχνολογίες.

Προτάσεις για το μέλλον των Δημόσιων Βιβλιοθηκών (1/3)

Για την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων των υλοποιημένων έργων και τη μεγιστοποίηση της ωφέλειας που προκύπτει από τη χρήση των νέων τεχνολογιών, έχουν γίνει προτάσεις αρμοδίως για την υποστήριξη σε θέματα πληροφορικής, όπως:

- Υποστήριξη συστημάτων ΤΠΕ των Βιβλιοθηκών
 - α) Στη συντήρηση - διατήρηση του ψηφιοποιημένου υλικού.
 - β) Στη σύνδεση και διαλειτουργικότητα του συστήματος με άλλα συστήματα πολιτιστικού περιεχομένου άλλων χωρών.
- Στην υποστήριξη των χρηστών με τη δημιουργία Help-desk.
- Στην ανάπτυξη προηγμένων συστημάτων πρόσβασης στο ψηφιοποιημένο βιβλιακό υλικό.

Προτάσεις για το μέλλον των Δημόσιων Βιβλιοθηκών (2/3)

Επίσης, έχουν γίνει προτάσεις για νέα έργα στις Δημόσιες Βιβλιοθήκες με τη χρήση νέων τεχνολογιών, όπως είναι:

- Η ολοκλήρωση της μεταφοράς σε ηλεκτρονική μορφή όλων των καταλόγων των Δημόσιων Βιβλιοθηκών, όπου χρειάζεται.
- Η μετάφραση και μεταγραφή των μεταδεδομένων σε άλλες γλώσσες, για διευκόλυνση της χρήσης τους από ξενόγλωσσους χρήστες.
- Η συνέχιση της ψηφιοποίησης μέρους των τεράστιων όγκων του βιβλιακού υλικού της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος και των Δημόσιων Βιβλιοθηκών της Περιφέρειας
- Η συνεργασία από κοινού των βιβλιοθηκών, των αρχείων και των μουσείων, ως των βασικότερων φορέων της πολιτιστικής κληρονομιάς, σε επίπεδο μεταδεδομένων, για εμπλουτισμό και διάχυση της γνώσης, προς όφελος του πολιτισμού, του τουρισμού, της οικονομίας κ.λπ.
- Η ανάπτυξη κοινοπραξιών
- Η ανάπτυξη τοπικών δικτύων σε επίπεδο νομού ή περιφέρειας με τελικό στόχο τη δημιουργία του Εθνικού Δικτύου Βιβλιοθηκών

Προτάσεις για το μέλλον των Δημόσιων Βιβλιοθηκών (3/3)

Άλλες προτάσεις που έχουν γίνει για νέα έργα είναι:

- Συνέχιση της λειτουργίας των Κινητών Βιβλιοθηκών
- Η ίδρυση και λειτουργία Κινητών Βιβλιοθηκών στις υπόλοιπες 16 Δημόσιες Βιβλιοθήκες.
- Η ίδρυση νέων Δημόσιων Βιβλιοθηκών σε όσους νομούς δεν υπάρχουν.
- Η αύξηση του προσωπικού της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος και των Δημόσιων Βιβλιοθηκών ή τουλάχιστον κάλυψη των υφιστάμενων κενών οργανικών θέσεων και συνέχιση της υλοποίησης επιμορφωτικών προγραμμάτων για αυτό
- Νομικά Θέματα

Είναι σαφές ότι αλλάζουν οι παραδοσιακοί ρόλοι των βιβλιοθηκών με τη συμμετοχή τους στην κοινωνία της πληροφορίας και της γνώσης. Ο εκσυγχρονισμός τους, ωστόσο, είναι ακόμη στην αρχή. Θα χρειασθεί να συνεχισθούν, χωρίς διακοπή, τα επιτυχημένα έργα των Κοινοτικών Προγραμμάτων, και να υλοποιηθούν άλλα πιο σύγχρονα από τα σημερινά που έχουμε προτείνει. Όλα μαζί θα προωθήσουν την εκπαίδευση, την έρευνα και την επιστήμη, καθώς και την διατήρηση, ανάδειξη και προβολή του ελληνικού πολιτισμού και της ελληνικής γλώσσας. Ακόμη, θα συμβάλουν, σε συνεργασία με τις ομόλογες βιβλιοθήκες των άλλων κρατών-μελών της Κοινότητας, στην ανάδειξη και προβολή της ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς, που είναι και ο απώτερος στόχος της πολιτιστικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Συμπεράσματα:

Από τα έργα που υλοποιήθηκαν στις βιβλιοθήκες μέχρι πρόσφατα διαπιστώνεται ότι:

- Έχει αλλάξει το τοπίο των βιβλιοθηκών
- Έχουν αυξηθεί οι υπηρεσίες που προσφέρουν στους χρήστες
- Έχει επιτευχθεί ποιοτική αναβάθμιση των προσφερόμενων υπηρεσιών, με τη βοήθεια νέων τεχνολογιών
- Έχει αυξηθεί με βάση τα στατιστικά στοιχεία ο αριθμός των χρηστών τους.

Έχουμε επομένως μια σαφή αλλαγή προς το καλύτερο (όχι όμως ακόμη το προσδοκώμενο) στις βιβλιοθήκες και έχει σημειωθεί επίσης αλλαγή με τη βοήθεια της νέας τεχνολογίας από τον παραδοσιακό στο νέο ρόλο των βιβλιοθηκών, οι οποίες λειτουργούν σήμερα ως υβριδικοί οργανισμοί.

Όλα αυτά τα στοιχεία που παραθέσαμε δικαιώνουν την επιλογή της κεντρικά σχεδιασμένης πολιτικής, όπου τα κοινοτικά προγράμματα έπαιξαν πολύ σημαντικό ρόλο. Ίσως το σημαντικότερο. Το γεγονός ότι αυτά θα συνεχισθούν με τα σημερινά δεδομένα ως το 2013, προσδιόρισε και τις προτάσεις μας για

έργα σε βάθος τριετίας και πενταετίας, στο πλαίσιο της ίδιας πολιτικής που εφαρμόσαμε ως σήμερα, με την ελπίδα ότι, αυτά σε συνδυασμό και με άλλες προσπάθειες, θα συμβάλουν ουσιαστικά στην περαιτέρω ανάπτυξη της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος και των Δημόσιων Βιβλιοθηκών και θα αποτελέσουν προϋπόθεση για τη δημιουργία Εθνικού Δικτύου Βιβλιοθηκών, που είναι και ο τελικός στόχος της εθνικής πολιτικής για τις βιβλιοθήκες μας.

Κλείνοντας αυτή τη σύντομη αναφορά στις πολιτικές του ΥΠΕΠΘ για όλες τις Δημόσιες Βιβλιοθήκες θα ήθελα να ευχαριστήσω τους συνεργάτες μου στο Γενικό Συμβούλιο και τους άλλους συναδέλφους στο ΥΠΕΠΘ, στα ΕΠ ΚτΠ και ΕΠΕΑΕΚ και κυρίως τους Προϊσταμένους και όλο το προσωπικό των βιβλιοθηκών για την άριστη συνεργασία και την αμέριστη συμπαράστασή τους, για την ολοκλήρωση των προγραμματισμένων έργων, που μαζί εκτελέσαμε.

Επίσης, θα ήθελα να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου και τις ευχαριστίες μου προς την Οργανωτική Επιτροπή Ενίσχυσης Βιβλιοθηκών, για το αξιόλογο έργο που επιτελεί επί μία εξαετία προς όφελος των ελληνικών βιβλιοθηκών.